

2025. október 24.
péntek 19.30 / Müpa

Ünnepi hangverseny
az 1956-os forradalom
és szabadságharc
tiszteletére

LISZT / DOHNÁNYI / BEETHOVEN

Vezényel:
Keller András

VÁRJON
Dénes
zongora

concerto
BUDAPEST

LISZT

Hungaria
szimfonikus költemény, S. 103

DOHNÁNYI

Változatok
egy gyermekdalra, op. 25

– szünet –

BEETHOVEN

3. (Esz-dúr, „Eroica”)
szimfónia, op. 55

1. *Allegro con brio*
2. *Marcia funebre. Adagio assai*
3. *Scherzo. Allegro vivace*
4. *Finale. Allegro molto*

Várjon Dénes zongora
Vezényel: **Keller András**

CONCERTO BUDAPEST SZIMFONIKUS ZENEKAR

Zene szenvedéllyel

A Concerto Budapest szimfonikus zenekar Magyarország egyik vezető nagyzenekara. Egyéni hangzásával, nagy ívű műsorszerkesztésével különleges és meghatározó szereplője a magyar és nemzetközi zenei életnek. Széles repertoárja a jól ismert klasszikusoktól napjaink kortárs darabjaiig terjed. Progresszív karaktere elementáris erővel nyilvánul meg zenészei játékában, előadásukat

a zene szenvedélyes szeretetével teszik feledhetetlenné a közönség számára is. A zenekar egyike Magyarország legrégebbi együtteseinek, a több mint százéves múltat magáénak tudható Concerto Budapest elődje 1907-ben alakult meg. Zeneigazgatója és vezető karmestere a 2007-es centenárium óta Keller András világhírű hegedűművész-professzor, a Keller Quartet alapítója.

A Concerto Budapest Keller András személyében és vezetésével a magyar kamarazenélés legnemesebb tradícióit viszi tovább, melyeket Bartók Bélától és Weiner Leótól Végh Sándoron és Rados Ferencen át Kurtág Györgyig ívelő folytonosság és zenei szellemiség fémjelez.

A zenekar állandó vendégei olyan elismert magyar zenészek, mint Balázs János, Takács-Nagy Gábor, Ránki Dezső, Várjon Dénes, Kelemen Barnabás, Baráti Kristóf, Fenyő László, Szűcs Máté, Berecz Mihály és Perényi Miklós, visszatérő nemzetközi vendégzólistái közé tartozik Gidon Kremer, Heinz Holliger, Isabelle Faust, Khatia Buniatishvili, Lucas Debargue, Mihail Pletnyov és Jevgenyij Koroljov.

A Concerto Budapest tiszteletbeli elnöke Kurtág György, a kortárs zene élő legendája.

LISZT Ferenc

Hungaria szimfonikus költemény, S. 103

VILLÁMOKOSÍTÓ

1. A szimfonikus költemény olyan mű, amely programzeneként valamilyen irodalmi vagy képzőművészeti alkotásból ihletődik.
2. A Hungaria Liszt kilencedik szimfonikus költeménye, amelynek témája rendhagyó módon maga Magyarország.
3. A magyaros dallamvilágú, egytétéles mű 1854-ben készült el, bemutatójára 1856-ban került sor Pesten.

Túl a magyar rapszódiaikon az 1850-es évekre Liszt már igencsak otthonosan mozgott a magyar(os) zene világában. Lezárva zongoravirtuózi korszakát weimari udvari karmesterként tökéletesre csiszolta zenekari szerzői képességeit. Ekkorra tehát minden adott volt, hogy elkészüljön első magyaros szimfonikus művével. Ez lett a *Hungaria*, tizenkét szimfonikus költeményéből a kilencedik. A szimfonikus költemény műfaját ő maga találta fel, két fő szempontot tartva szem előtt. Egyfelől soha nem konkrét történetet festett le hangokkal, sokkal inkább az adott festmény, szobor vagy költemény hangulatát, karakterét, rá gyakorolt hatását zenésítette meg. Másfelől előszeretettel alkalmazta a tématranszformáció technikáját, vagyis egyazon zenei témát vagy motívumot a legkülönbözőbb, egymással akár ellentétes karakterekben tüntetett fel, tematikus kapcsolatot teremtve ezzel a darab távoli pontjai között. A feldolgozott téma jelen esetben Magyarország, a zenei témákkal pedig Liszt itt is takarékosan bánt: egy fanfármotívumot leszámítva szinte minden zenei gondolat visszavezethető arra az alapdallamra, amelyet korábbi zongoradarabjából, az 1840-es *Hősi induló magyar stílusban* című alkotásból kölcsönzött. A zene alapkarakterét természetesen a verbunkos hatja át (ennek megfelelően végig páros lüktetésű), formája rejtetten négytétéles, még inkább mozaikszerű. A kezdeti d-moll a mű végére D-dúrra fényesedik, ahogy az évszázadok során (de főleg az 1848/49-es események viharában) megtépázott magyar nép végül kemény küzdelem után a gyászból elér a győzelemig. Ezt a győzelmet a 8. magyar rapszódiaiból (és Brahms egyik magyar táncából is) ismert dallam kíséri. A Carolyne Sayn-Wittgensteinnek ajánlott mű óriási sikert aratott a pesti premieren, amelyen hatalmas lelkesedéssel fogadták a zongorista után a „lángeszű zeneköltő” Lisztet is.

Keller András

„A közösségi élmények nagyon meghatározók a társadalomban: amikor a Concerto muzsikusaival közösen életre keltünk egy remekművet, ezek az érzések megtörténnek velünk, mindannyiunk élete benne van ebben a szülésben. Ezek a közös élmények a mi »csillagóráink«. Minél több emberrel tudjuk megosztani ezt, annál jobb lesz a világunk. Ezért kell sok jó zenét játszani, és kevés értéktelent. A világ sorsa átalakulóban van. Meg kell fogalmazni a különbséget jó és rossz között. A szabadság valójában ezt jelenti. A keresztény kultúrát tettekkel lehet megvédeni: én Beethovennel és Bartókkal fogom.”

Várjon Dénes

„Én alapvetően elemző típusú művész vagyok, és mindig foglalkoztattak más művészeti ágak. A zenében minden kapcsolódik egymáshoz, és – ha úgy tetszik – egy folyamatba illeszthető. Éppen ezért fontos a művet elhelyezni az adott korban és közegben: kiknek a művei inspirálhatták a szerzőt, milyen művészi impulzusokból táplálkozott. Szerintem ez közelebb visz bennünket az alkotáshoz. Egy darabbal az ember együtt él, ez a keresgélés soha véget nem érő folyamat, amelynek egy-egy stációja az adott koncert.”

© Hartványi Norbert / Kultúra.hu

DOHNÁNYI Ernő Változatok egy gyermekdalra, op. 25

VILLÁMOKOSÍTÓ

- 1.** Az 1914-ben keletkezett mű tulajdonképpen egytételes zongoraversenynek tekinthető.
- 2.** A darab a „Hull a pelyhes fehér hó...” kezdetű dalt dolgozza fel tizenegy variáción és egy fűgán keresztül.
- 3.** Dohnányi a változatokon belül kigúnyolja vagy legalábbis megtréfálja pályatársait és a divatos műfajokat.

„A humor barátainak öröme, másoknak bosszúságára” – áll Dohnányi Ernő gyermekdalra írt változatainak címlapján. A szerző különleges helyet foglal el a magyar zenetörténetben, hiszen sem a népzenevel nem ápolt olyan szoros viszonyt, mint például Bartók vagy Kodály, sem zeneszerzés-technológiailag nem volt kedve forradalmárnak lenni. Stílus szempontjából lubickolt a késő romantikus harmónia- és dallamvilágban, miközben reflektíven és kritikusan gondolkozott kortársairól, illetve a régebbi korok zenéiről. Szerette a tréfát, de ő is tudta, hogy a humor igényli a legkomolyabb professzionalizmust. Ennek megfelelően zongorára és zene-karra írt nagyszabású variációsorozata a legmagasabb rendű zenei tréfa lett, amely kiváló pianistát, színgazdag zenekart – és értő füleket igényel. Ha viszont ezek adottak, akkor a derű is garantált. Minőségi szórakoztatás à la Dohnányi. A szerző a terjedelmes és ünnepélyes bevezetésben megteremt egy alaphangulatot. Nem „az” alaphangulatot, hiszen a Wagner-művekre emlékeztető, jelentőségteljes felütést követően dobpergéssel megáll a zene, és az addigi zenekari tutti átadja a helyét az egy szem halk zongorának, amely egy egyszerű gyermekdal hangjaival folytatja a művet. Ekkor derül csak ki, hogy minden, amit eddig hallottunk, idézőjelben értendő. A „Hull a pelyhesből” aztán Dohnányi virtuóz variációkat kanyarint – a zárófűgával együtt épp egy tucatot, ahogy azt szokás. Megidézi Dukas A bűvészinasának karakterét, egy indulón keresztül Csajkovszkij stílusát, de kifigurázza a keringő, a passacaglia és a korál műfaját is, utóbbit Debussyre utalva. Elképesztő harmóniák, leleményes hangszerelés, határtalan virtuozitás és persze féktelen humor jellemzi ezt az álkomlyságnak tükröt tartó, vidám tombolással záruló szellemes művet, amely a szó legnemesebb értelmében *játék*.

Ludwig van BEETHOVEN

3. (Esz-dúr, „Eroica”) szimfónia, op. 55

VILLÁMOKOSÍTÓ

1. Beethoven kilenc szimfóniája közül negyvenöt perces terjedelmével az 1804-es Eroica a második leghosszabb. (Utolsó szimfóniája körülbelül hetven perc.)
2. Az ajánlás a szerző egyik jóakarójának, Lobkowitz hercegnek szól, de a mű címzettje eredetileg Napóleon lett volna.
3. A darab négy tétele: monumentális nyitótétel, gyászinduló, vadászzenével színezett scherzo és variációs finálé.

Talán szükség is van szünetre e mű előtt, Beethoven ugyanis azt állította 3. szimfóniájáról: „*Fáradt közönség elébe nem való!*” És Beethovennál valahogy tényleg jobban kell kapaszkodni zenehallgatás közben, mint sok Haydn- vagy Mozart-szimfónia esetében. A tételeken belüli és tételek közti tematikus kapcsolódások, a néhol hajmeresztő hangnemi kirándulások, a korát megelőzően színgazdag hangszerelés és a méretek megkövetelik a hallgató teljes odafigyelését. Beethoven szimfóniái kicsit olyanok, mint maga a szerző, aki nem vállalt udvari állást, hanem szabadúszó komponistaként ragaszkodott hozzá, hogy csak rá figyeljenek. És ha már méretek: a száznégyszimfóniát jegyző Haydn szimfóniái átlagosan huszonhárom, míg a negyvenegyet író Mozarté tizenhét percesek. Ehhez képest az átlagosan harmincnégy perces szimfóniákat komponáló Beethoven *Eroicája* háromnegyed óra. Csak az első tétel olyan hosszú, mint kortársainál egy rövidebb szimfónia. Kell is ekkora terjedelem „*egy nagy ember emlékének megünneplésére*” íródott „*hősi szimfóniához*”. De ki lehet ez a nagy ember? Az anekdota szerint a Napóleon nevét viselő címlapot akkor tépte le dühösen a szerző, amikor a hódító császárra koronáztatta magát. Bár az is közrejátszhatott, hogy a darab írása közben Lobkowitz nagyobb összeggel támogatta Beethovent. Toscanini szerint nem érdemes személyeket és történeteket belelátnunk a szimfóniába. Számára a nyitótétel egyszerűen csak egy „*allegro con brio*”. De talán mégis érdemes eleresztenünk a fantáziánkat a zene hallgatása közben. A számos témát felvonultató, ám végig egységes stílusú első tétel, a gyásztól a vigasztalásig ívelő induló, a menüett műfajával végleg szakító, fúrge és játékos scherzo, valamint a himnusz, humort, fúgát és táncot is tartalmazó finálé színesebbnek színesebb mesékké állhat össze. Önöknél ki lett az *Eroica* hőse?

Műismertető: **Mona Dániel**

Isteni család

Induljunk ki Bachból, folytassuk Beethovennel, érintsük Brahmsot, és fejezzük be Bartókkal

„Isteni család”? Az mi? – kérdezheti bárki, aki valaha is súrolta a genealógiát, márpedig ez alól aligha létezik kivétel. A zenebarát számára ha család, akkor Bach. Micsoda terebélyes fa! Legalább kétszáz éves kiterjedéssel, dús ágakkal, levelekkel, terméssel, s valahol a tetején, közel az éghez, mintegy a család „zárókövéként” (ha lenne ilyen) a zenetörténet legnagyobb tekintélyű mestere, aki felett már valóban csak az Atya trónol, és barátságosan néz le az „ötödik evangélistára”. Tehát végül ez a család is isteni lett.

Batta András írását az Isteni családról a Concerto 2025/26-os évadmagazinjának 16. oldalán olvashatják.

October 24, 2025 Friday 19:30 Müpa

LISZT / DOHNÁNYI / BEETHOVEN // VÁRJON / KELLER

Commemorative concert in honour of the
1956 Revolution and Freedom Fight

LISZT:

Hungaria, symphonic poem, S. 103

DOHNÁNYI:

Variations on a Nursery Tune, Op. 25

BEETHOVEN:

Symphony No. 3 in E-flat major ("Eroica"), Op. 55

Dénes Várjon piano

Conductor: **András Keller**

Grief, struggle and victory, as well as proof of Liszt's dedication to Hungarian patriotism: all of these can be heard in the symphonic poem Hungaria, which the author premiered in 1856 at the "old" – the very first – Hungarian National Theatre in Pest. Worth noting in, indeed an essential component of, the monumental closing number on this programme conducted by András Keller, namely Beethoven's Third Symphony, is the image of valiant effort and mourning. Between these two heroic works, even at such a special commemorative concert, there also remains space and a role for humour: after all, neither cleverness nor youthful good cheer is even slightly alien to the spirit of October 23rd. And it is precisely this carefree joy, unfettered by respect for authority, and of course its light virtuosity as well, that make Dohnányi's Variations on a Nursery Tune so delightful, a fact that Dénes Várjon, one of today's most brilliant interpreters of the piece, will most certainly convince the audience of once again tonight.

concerto
BUDAPEST

2025. november 22.

szombat 19.30 /

Müpa

LISZT / BEETHOVEN / CSAJKOVSZKIJ //

Lewis / Keller

LISZT:

Les Préludes

BEETHOVEN:

3. (c-moll) zongoraverseny, op. 37

CSAJKOVSZKIJ:

Francesca da Rimini, op. 32

BEETHOVEN:

5. (c-moll, „Sors”)

szimfónia, op. 67

Paul Lewis zongora

Vezényel: **Keller András**

concerto BUDAPEST

 concertobudapest.hu

 [concertobudapest](https://www.instagram.com/concertobudapest)

 [concerto_budapest](https://www.facebook.com/concerto_budapest)

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

mupa
Budapest

DEMJÁN SÁNDOR
ALAPÍTVÁNY